కథా నిలయం
శ్రీకాకుళం

స్వరూపాలు

పదిపదిహేనేళ్ళ క్రిందటి సంగతి. తెలుగు దేశంలో అప్పటి కింకా జమీందారీలు రద్దుకాలేదు. ఆ రోజుల్లో ఓ జమీందారుగారుండేవారు. ఉన్నట్లుండి ఓ శుభముహూర్తాన ఆయన కో మంచి ఆలోచన తట్టింది. సమాజ వికాస పథకం లాంటి దేదో ఆయన మనసులో మెదిలింది. దారిద్ర్యాన్నీ అజ్ఞానాన్నీ తన జమీలో పూర్తిగా కాకపోయినా, కొంతవరకైనా ఎందుకు నిర్మూలించకూడదూ? వెంటనే దివానుగారిని సంప్రదించారు. దేవుడి వరానికి అడ్డొచ్చే పూజారి లాంటి వారు కారు దివానుగారు. భేష్ అంటే భేష్ అనుకున్నారు. వెంటనే ఒక సమాజాభ్యుదయోద్యోగిని నియమించాలని తీర్మానించుకున్నారు. సహజంగా ఆ భారం దివానుగారి భుజస్కంధాలమీద పడ్డది.

ఉత్సాహంలో వెంటనే తలూపినా, తీరిగ్గా ఆలోచించిన తరవాత దివానుగారికి ఈ పథకంలోని వ్యయ ప్రయాసలు తెలిసివచ్చాయి. అదీకాక అసలు సరైన ఉద్యోగిని నియమించేభారం తనపైన ఉంది. ఎవర్నో నియమించినా, ఇందులోని హెచ్చుతగ్గు లన్నిటికీ తనే బాధ్యత వహించాలి. పథకం విఫలమైతే జమీందారుగారు తనని అసమర్థుడికింద జమకట్టేస్తారు. అభిరుచి, ఉత్సాహమూ, దీక్షా, సామర్థ్యమూ పుణికిపుచ్చుకున్న యువకుడు లభ్యం కావాలి, ఎలా ?

ఇదీ సమస్యా ప్రారంభం.

ఇదే కథా ప్రారంభమూ.

దివానుగారికి ఉన్న సమస్య ఈ ఒకే ఒక్కటికాదు. మరొకటి, ఇరవై సంవత్సరాల కిందటే ఉద్భవించి అపరిష్కృతంగా నిలిచి ఉంది. ఈసమస్యకి రూపం విశాల, దివానుగారి అమ్మాయి, గ్రాడ్యుఏటు. ఆమె అభిమానవిషయం సమాజశాస్త్రం. ఏవేవో పెద్దపెద్ద ఊహలు, గొప్పగొప్ప ఆశయాలు. అంత ఔన్నత్యం గల వరుడికోసం గాలించే ప్రయత్నంలో ఇంచుమించుగా నిరాశావాదానికి దివానుగారు చేరువగా వచ్చారు. దివానుగారు ఆలోచనా నిమగ్నులైనారు.

ఆలోచిస్తుంటే విశాల సమస్యలోకి విషయం మళ్ళింది. ఆ సమస్య తలపుకి రాగానే దివానుగారికి నవ్వు రానేవచ్చింది. అసలు విశాలనే ఈ ఉద్యోగానికి నియమిస్తే భేషుగ్గా ఉంటుంది! కాని...

అరెరె... ఈ క్షణంలో విశాల పరాయిపిల్లయి పోతే ఎంత బాగుండి పోయేది...పరాయిపిల్ల...!

వెంటనే దివానుగారికి మెరుపులాంటి ఆలోచన కలిగింది. రెండు సమస్యలకీ ఒకటే పరిష్కారం. అమ్మయ్య! ఒక్కటే సమస్య. దివానుగారి పెదవులమీద చిరునవ్వు చిగురించింది. కాని వెంటనే అది మాయం కావటంకూడా జరిగింది. ఇప్పుడు సమస్యా పరిష్కారం మరింత కష్టం.

ఉద్యోగం గురించి పత్రికల్లో ప్రకటించి, హేమా హేమీ లనతగ్గ అభ్యర్థుల్ని కొందర్ని ఎంచి వారికి తాఖీదులు పంపారు దివానుగారు. ఆరోజే ఇంటర్వ్యూ. ఆ విషయం గురించి విశాలతో యదాలాపంగా అనేసరికి ఆమె ఎగిరి గంతువేసినంత పనిచేసింది. ఏమైనాసరే ప్రణాళిక విజయవంతంగా నిర్వహించాలని సరదాపడ్డది. అదంత సులభంకాదని ఆయన అనేసరికి ఎదురు ప్రశ్నలు వేసింది. "సరైన ఉద్యోగిని ఎంచుకోటం కష్టం; మన అదృష్టం బాగుంటే మంచివాడు దొరుకుతాడు, లేకపోతే లేదు", అన్నారు దివానుగారు. అదేమంత కష్టం కాదంది విశాల. "అయితే నువ్వే ఇంటర్వ్యూ చెయ్యి", అన్నారు దివానుగారు కొంచెం విసుగ్గా.

విశాల చిన్నబుచ్చుకొంది. కోపమూ, అలుకా ఆమె వదనంలో వ్యాపించటం చూసి దివానుగారు అనునయపూర్వకంగా అన్నారు.

"కాదమ్మా, అరడజను మందిని ఇంటర్వ్యూకి రమ్మని పిలిచాము. అందరూ ఫస్ట్‌క్లాస్‌లో ప్యాసయినవాళ్ళే

అన్నిట్లో అందరూ సమానులే. కాని ప్రత్యేకించి ఈ ఉద్యోగానికి ఎవరు సరిపోతారో ఎలా చెప్పగలం? అంతా మన అదృష్టం."

విశాల ఆలోచించింది.

ఇంటర్వ్యూ సమయం సమీపించ సాగింది. దివానుగారింట్లోనే ఇంటర్వ్యూ. ఆయన నౌకర్ని పిలిచి, వెయిటింగ్ రూంలోని సోఫాలూ, టేబిలూ్ను, నిలువుటద్దమూ శుభ్రం చేసి ఇంటర్వ్యూకి అన్నీ సిద్ధం చెయ్యమనీ, అభ్యర్థులు రాగానే వారిని వెయిటింగ్ రూంలో కూర్చొపెట్టమనీ ఆర్డరు వేశారు.

విశాల పెదవులమీద చిరునవ్వు చిందులాడింది. ఆమె ఆలోచనా తరంగం ఒడ్డుకు వచ్చింది. నౌకర్ని పిలిచి ఏదో నెమ్మదిగా చెప్పింది. అతడు బెదురుగా దివానుగారివైపు చూశాడు. ఆయన విశాలవైపు చూశాడు. 'ఫరవాలేదులే', అంది విశాల నౌకరుతో. అతడు మళ్ళీ దివానుగారివైపు చూశాడు.

దివానుగారు ఏమీ అనలేదు. విశాల ఏమీ మాట్లాడలేదు. నౌకరు వెళ్ళిపోయాడు.

దివానుగారు కూడా ఏదో ఆలోచిస్తూనే అడుగులో అడుగేశాడు.

ఇంటర్వ్యూకి పిలిచిన ఆరుగురిలో అయిదుగురే వచ్చారు. ఒక్కొక్కరినే ఏవో కొన్ని ప్రశ్నలడిగి ఇంటర్వ్యూ అయిందనిపించారు దివానుగారు. అందరూ వెయిటింగ్ రూములో రెస్టు తీసుకుంటున్నారు! ఎవరి ముఖాల్లోను

సంతృప్తిలేదు. ఆశాభంగం, కోపం, చులకన, హేళన వారి ముఖాల్లో ద్యోతకమవుతున్నాయి.

"భలే ఇంటర్వ్యూ", అన్నాడు ఉండబట్టలేక ఒక అభ్యర్థి. అందరూ ఒక్కసారిగా నవ్వారు.

"ఏం దివానుగారండీ!" అన్నాడు మరొకడు.

"గట్టివాడే నంటారు మరి", అన్నాడు ఇంకొకడు అర్థంకానట్టు.

"ఏంగట్టి బాబూ? ఏం చదివాడో, ఏమో గాని అడగటానికి ప్రశ్నలే లేనట్టు ఒకటే సొంత డబ్బా. ఈ సోఫాలు ఇంగ్లండ్‌నించి తెప్పించాట్ట. ఆ టేబిల్స్ జర్మనీ నించి తెప్పించాట్ట. ఆ అద్దం బెల్జియంనించి సరాసరి ఇక్కడికి వొచ్చిందట. మరి ఈయన ఏ వండర్‌లాండ్‌నించి దిగి వచ్చాడో!"

అందరూ నవ్వారు.

అదేసమయంలో ఓ వ్యక్తి ఆదరా బాదరాగా పెద్ద పెద్ద అంగలేసుకుంటు గదిలో ప్రవేశించి, ఓసారి కలయచూసు కుని, ఓసారి అందరి ముఖాలు చూసి, వెంటనే జేబురుమాలు తీసుకుని ముఖం తుడుచుకోసాగాడు. "ఇంటర్వ్యూకి వచ్చారా సార్?" అన్నాడు ఒకడు ఎగతాళిగా.

"అవునండి; ఆలస్యమైపోయింది. ఇంచుమించు పరు గెత్తాను. స్టేషన్లో ఒక్క బండీలేదు. ఏం ఊరండీ?" అన్నాడు.

"మరేం ఫరవాలేదులెండి. ఇంత గొప్ప ఇంటర్వ్యూకి అంతమాత్రం ఆలస్యమైతే ఏం నష్టంలేదు. మీరు మాత్రం

కొంత ఈసామాన్లు పరకాయించి చూడండి. ఆ బెల్జియం అద్దం సైజూ, మందం, మెరుగూ; ఈ సోఫాల నునుపూ, ఇవి తయారైన విదేశాల పేర్లూ ... ఇవేనండోయ్ చాలా ముఖ్యం.”

ఆ వ్యక్తి ఈ మాటలు సరిగా వినలేదు. అద్దం అనగానే అటువైపు అతని దృష్టి మళ్ళింది. సరాసరి అద్దం దగ్గరికి వెళ్ళి సూటూ, హాటూ, సరిచూసుకోబోయాడు. అద్దం సరిగా కనిపించలేదు. దుమ్మూ ధూళితో నిండి ఉంది. పక్కన చూశాడు. అద్దం అమర్చిన బల్లమీద పక్కగా డస్టర్ కనిపించింది. అది తీసి అద్దం శుభ్రంగా తుడిచేసి, చెదిరిపోయిన జుట్టూ, కొంచెం నలిగిన కోటూ, పక్కకి జరిగిన నెక్టై సరిచేసుకున్నాడు.

ఇదంతా చూసి రెస్టు తీసుకుంటున్న అభ్యర్థులు నవ్వుకున్నారు.

“అంత నీటు పనికిరాదండీ”, నెమ్మదిగా అన్నాడు ఒక అభ్యర్థి పక్కన వున్న తాత్కాలిక స్నేహితుడితో.

“నీటుగా లేకపోతే ఉద్యోగం రాదని భయం కాబోలు పాపం.”

“మరేం ఫరవాలేదులెండి రాకపోతే. ఏ ఉద్యోగమైనా చేసేరకమే.”

“ఓహో అలాగా? మీకు తెలుసు కాబోలు ఇతను.”

“ముఖం చూస్తే తెలియదుటండీ.”

"అవునవును. మద్రాస్‌సైడ్‌నించి వచ్చినట్టున్నాడు. అన్నట్టు మనందరం వాల్తేరుసైడ్‌నించే వచ్చాం."

"ఎందుకరండీ దండగ? ఈ దివానుగారి దగ్గర ఉద్యోగం వెలగబెట్టటం కంటే నిరుద్యోగం నయం."

కొత్తవ్యక్తి అద్దంలో చూసుకోటం ముగించి గది నాలుగు మూలలూ చూసి ఖాళీ సోఫాలో కూర్చుని అన్నాడు.

"మీ ఇంటర్వ్యూ ఐపోయిందాండి ?"

అయిందని అందరూ తలలూపారు.

"దివానుగారు కదా! ఇలా ఉంచారేమండి వెయిటింగ్‌రూం? ఆ అద్దం నిండా దుమ్మే. మీరు చూడలేదా?"

"ఎందుకు చూడలేదు? అందరం చూశాం. ఆ మాత్రం పరిశీలనాశక్తి లేకపోలేదు లెండి ఇక్కడెవరికీ !" అన్నాడో అభ్యర్థి.

"అబ్బెబ్బె అదికాదండి," అన్నాడా వ్యక్తి.

"ఆ అద్దంమీద దుమ్మే పట్టింది మనకి ! అందమైన అద్దాన్ని వొదిలేసి దుమ్ముకోసం చూస్తారేమండి?"

"అదెట్లా ఏడిస్తే ఎవడికెక్కువాలి? మనం ఉద్యోగం కోసం వచ్చాం గాని అద్దంలో అందం చూసుకోవడానికి కాదుగా."

"మీరందరూ నవ్వుతారేమోగాని, నేనసలావిషయమే పట్టించుకోలేదండీ. అంతసేపు అద్దం ముందున్నాను గాని దాని దుమ్ముసంగతే నాకు స్పష్టంగా బుర్రకెక్కలేదండీ."

"నేను రాగానే చూశానండి. నౌకర్ని పిల్చి చెబుదామనుకున్నాను. కాని మనం అనవసరంగా కలగచేసుకోటం దేనికిలెమ్మని ఊరుకున్నాను."

"ఏమిటండి ఈ ఊకదంపుడు ? ప్రపంచంలో ఇంతకంటె మంచి విషయాలేమీ లేవా? పాలిటిక్స్ మాట్లాడండి. విందాం. లేకపోతె సినిమాల్ని గురించి మాట్లాడండి. ఏమండీ, మీకే సినిమా లిష్టం ? హిందీ, ఇంగ్లీషు, తెలుగు..."

అందరూ నవ్వారు.

ఆ సమయంలో నౌకరువచ్చి 'ప్రకాశరావుగారు వచ్చారా ?' అని అడిగాడు.

"నేనే," అన్నాడు కొత్తవ్యక్తి.

"దివానుగారు రమ్మంటున్నారు సార్."

ప్రకాశరావు నౌకరువెంట లోపలికి వెళ్ళాడు. మిగతా అభ్యర్థులు ముసిముసిగా నవ్వుకున్నారు.

దివానుగారిని చూడగానే నమస్కారం చేశాడు ప్రకాశరావు.

"కూర్చోండి, మీరేనా ప్రకాశరావుగారు?"

"అవునండి," కూర్చుంటూ అన్నాడు ప్రకాశరావు.

దివానుగారు కాగితాలు తిరగవేస్తూ "ఈ ఉద్యోగం చాలా కష్టమైందండి", అన్నారు. ఆమాట ఆయన ఉద్యోగాన్ని గురించో, లేక ఇంటర్వ్యూకి సంబంధించిన ఉద్యోగాన్ని గురించో తెలియక ఒకక్షణం ఆలోచించి అన్నాడు ప్రకాశరావు.

"ఉద్యోగం అన్న తరవాత కష్టపడక తప్పదు కదండి."

"నిజమే. ఈ ఉద్యోగం మీకిస్తే చెయ్యటం ఇష్టమేనా ?"

"ఇష్టమే. లేకపోతే ఇంతదూరం వచ్చేవాడిని కాదు."

"అందుకు మీ అభిప్రాయంలో మీ ప్రత్యేకార్హత లేమిటి?"

"ఇతరుల అర్హతలు తెలియవు. కనుక నా ప్రత్యేకార్హత లేమిటో చెప్పలేను. కాని ఇందులో నాకభిరుచి ఉంది."

"ఎందులో ? సమాజంలోనా? అభ్యుదయంలోనా? ఉద్యోగంలోనా ?"

"సమాజాభ్యుదయానికి తోడ్పడే ఉద్యోగంలో."

"ఉద్యోగం ముఖ్యమన్న మాట."

"కాదు. అవసరం."

"ఈ ఉద్యోగం మీకు వస్తుందని ఆశిస్తున్నారా?"

"ఆశించటం, అవకాశందొరికితే ఉపయోగించుకోటానికి ప్రయత్నించటం సహజం. అద్దం కనిపిస్తే ముఖం చూసుకోకుండా ఉంటారా ఎవరైనా?"

ఒక్కసారి నఖశిఖపర్యంతం ప్రకాశరావు మీద దృష్టి ప్రసరింపచేశారు దివానుగారు. తరవాత చిరునవ్వు నవ్వుతూ అన్నారు. "అద్దం విషయం వచ్చింది కనుక చెబుతున్నాను. వెయిటింగ్ రూంలో అద్దం ఉంది చూశారూ? ఎటువంటి అద్దమండీ! ఏమంటారు?"

తల ఊపాడు ప్రకాశరావు చిరు నవ్వుతో.

"ఆ తళతళ, ఆ నాణ్యత, ఆ నగిషీ! ఎంతముచ్చట వేస్తుందండీ! ఇక్కడి సరుకు కాదండోయ్. సరాసరి బెల్జియం నించి తెప్పించాను. ఆఁ. బెల్జియంనించి! నాకొకటీ, జమీందారుగారికి ఒకటీ. ఎంత చక్కగా ప్రతిబింబం కనిపిస్తుంది! దుమ్ము పడ్డా స్ఫటికంలా మెరుస్తూనే ఉంటుందంటే నమ్మండి."

ప్రకాశరావు పెదవులమీద హాసరేఖ ఉదయించింది. అది చూసి దివానుగారు కొంచెం తగ్గారు.

"దుమ్ము పడ్డా స్ఫటికంలా మెరుస్తుందంటే మెరుస్తుందని కాదు. అంత నాణ్యమైనదని నా ఉద్దేశం."

"నాకు తెలుసండి. అందుకేకదూ? అద్దం తుడిచి మరీ ప్రతిబింబం చూసుకున్నాను."

దివానుగారు తృళ్ళిపడ్డారు. గుచ్చిగుచ్చి ప్రకాశరావు ముఖంలోకి చూశారు.

"తుడిచారా?"

"అవునండి."

"అయితే ఈ ఉద్యోగం మీకు రాదు."

"ఉద్యోగానికీ, దీనికీ, ఏమిటి సంబంధం."

"సమాజాభ్యుదయాధికారి పదవికోసం వచ్చి, నౌకరు పని చేశారు."

తెల్లబోయాడు ప్రకాశరావు. కాని మరుక్షణంలోనే తేరుకుని అన్నాడు.

"కాదండి. నౌకరుపదవికోసంవచ్చి సమాజాభ్యుదయాధికారి పనిచేశాను."

అంతే! దివానుగారి సమస్య మంచుతెరలా తొలగిపోయింది. వారి ప్రసన్నత చూసి ప్రకాశరావు మందస్మితవదను డయ్యాడు. తెరవెనక ఉన్న విశాల గాజులు గలగలమన్నాయి. ఆమె ఆర్డర్ షైపు చేస్తోంది. దివానుగారి మనసులో మెదిలే శుభలేఖ గురించి కూడా తెలిస్తే వాళ్ళ ఆనందం ద్విగుణీకృత మయేది. కాని దేనికైనా సమయం రావాలికదా!